

Biblia o początkach świata

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Stephen Hawking, *Krótką historia czasu od wielkiego wybuchu do czarnych dziur*, Warszawa 1990.
- Źródło: *Biblia Tysiąclecia*, tłum. Cz. Jakubiec, Poznań 2003.
- Księga Rodzaju Dzieje początków świata i ludzkości Świat stworzony przez Boga Rozdział 1

Biblia o początkach świata

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Kwestie kosmologiczne, a więc rozważania dotyczące powstania świata, należą do podstawowych i najstarszych zagadnień, którymi zajmują się religia, filozofia i nauka. Religia, skupiona wokół swego głównego zagadnienia, czyli wiary, przedstawia w tej kwestii gotowe odpowiedzi, które można traktować dosłownie lub też przyjmować je jako pewne przenośnie. Nie inaczej jest z chrześcijaństwem, gdyż Biblia jasno rozrysowuje proces powstawania wszechświata. A czyni to na dwa sposoby.

Twoje cele

- Zdefiniujesz kosmogonię.
- Przeanalizujesz wizję początku świata w ujęciu religii chrześcijańskiej.
- Porównasz koncepcje *creatio ex nihilo* i *ex nihilo nihil*.
- Poznasz pojęcia finityzmu i infinityzmu dziejów.
- Przeanalizujesz wybrane fragmenty Biblii pod kątem zawartych w niej opisów początku świata.

Przeczytaj

Kosmogonia (i jej dwa opisy biblijne)

Pytanie o początek wszechświata, a więc całej otaczającej nas rzeczywistości, wiąże się z rozważaniami **kosmogonicznymi**, które wchodzą w zakres szeroko rozumianej kosmogonii. Na przestrzeni wieków ludzkość, zastanawiając się, skąd pochodzi i skąd wziął się świat, na którym żyje, wypracowywała różne odpowiedzi na te pytania. Pierwsze rozmyślenia na ten temat były silnie zabarwione dominującą w danym miejscu i czasie mitologią oraz lokalnymi wierzeniami. Z biegiem lat, gdy zaczęły powstawać istniejące do dziś systemy religijne, pojawiły się bardziej złożone opisy stworzenia świata. Opis starotestamentowy, leżący u podstawy trzech wielkich religii monoteistycznych (judaizmu, chrześcijaństwa i islamu), zaprezentowany został już w Księdze Rodzaju, a dokładniej – w dwóch jej fragmentach.

W pierwszym fragmencie spotykamy szczegółową relację dotyczącą tego, jaką pracę wykonywał Bóg przez sześć kolejnych dni [Rdz 1,1-2,4a]. Drugi fragment jest bardziej opisem relacji Stwórcy wobec człowieka i całości stworzenia [Rdz 2,4-25]. Dla porządku przypomnijmy, jak wyglądał pierwszy „tydzień dziejów”.

- **Dzień pierwszy** – Bóg tworzy światłość, którą oddziela od ciemności.
- **Dzień drugi** – Bóg tworzy sklepienie niebieskie i oddziela wody dolne od górnych.
- **Dzień trzeci** – z głębin morskich Bóg wznosi lądy i pokrywa je roślinnością.
- **Dzień czwarty** – Bóg tworzy Słońce, Księżyc i ciała niebieskie.
- **Dzień piąty** – Bóg powołuje do życia zwierzęta wodne i podniebne.
- **Dzień szósty** – Bóg wypełnia ziemię zwierzętami lądowymi, a na koniec tworzy człowieka (na swój obraz i podobieństwo).
- **Dzień siódmy** – Stwórca odpoczywa, napawając się pięknem swego dzieła.

Za przykład infinitystycznej wizji świata może posłużyć opis stworzenia świata, który Platon zaprezentował w dialogu *Timajos*. Pojawia się tam postać boskiego Rzemieślnika, Demiurga, który posłużył się wiecznymi, niematerialnymi i niezmiennymi ideami, aby dzięki nim stworzyć z bezkształtnej i bezwładnej materii ogół istniejących rzeczy (wszechświat). Jest to wizja infinitystyczna, gdyż – będąc wiernym zasadzie *ex nihilo nihil* – filozof uznał, że zarówno idee, jak i materia musiały istnieć odwiecznie, a więc istniały przed stworzeniem świata.

Drugi, krótszy, opis można uznać za dopełnienie pierwszego. Mniej miejsca [Rdz 2,4-7] poświęca się na krótkie powtórzenie aktu kosmogonicznego (bez przytaczania jego podziału na sześć dni), natomiast większą część tekstu [Rdz 2,8-25] stanowi opis stworzenia Adama, Edenu, a w końcu – Ewy. Można uznać, że właśnie w tym miejscu kończy się biblijna kosmogonia, a zaczyna się opis ludzkich dziejów.

Źródło: William Blake, *Urizen stwarzający świat (Stworzenie świata)*, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Opisana powyżej wizja stworzenia świata wymaga odnotowania kilku ważnych spostrzeżeń. Przede wszystkim zauważmy, że spełnia ona wszystkie definicyjne wytyczne, jakie stawiamy kosmogonii. Samo greckie słowo *kosmos* oznacza tyle, co *porządek*, i w takim właśnie kontekście było ono używane przez antycznych Greków. Kosmogonia oznacza więc nie tylko stworzenie świata, lecz także zaprowadzenie w nim porządku. Jak pamiętamy z Ewangelii św. Jana:

“ ***Biblia Tysiąclecia***

1 Na początku było Słowo,
a Słowo było u Boga,
i Bogiem było Słowo.
2 Ono było na początku u Boga.
3 Wszystko przez Nie się stało,
a bez Niego nic się nie stało,
co się stało.

[J 1,1-3]

Źródło: *Biblia Tysiąclecia*, tłum. Cz. Jakubiec, Poznań 2003.

Wspomniane tutaj Słowo, rozumiane jako jedna z trzech Osób Boskich, jest tłumaczeniem greckiego pojęcia *logos*, które ma wiele różnych znaczeń, w zależności od kontekstu użycia, a nawet od poglądów i koncepcji osoby, która się nim posługuje. Można je przekładać jako: *słowo, rozum, porządek, nauka* itp., zawsze jednak powinno się intuicyjnie kojarzyć z rozumnym, racjonalnym wprowadzaniem porządku i harmonii. Na tym polegał zresztą boski akt kreacji.

Jedną z wizji tego, jaka jest relacja między Bogiem a światem, a więc między Twórcą a jego dziełem, jest panteizm. Jest to pogląd filozoficzny, w myśl którego Bóg przenika świat, a świat zawiera się w Bogu. W tym znaczeniu Bóg i świat stanowią jedność, jednak Bóg jest całą duchowością świata, natomiast świat – materialną manifestacją Boga.

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Należy też pamiętać, że biblijny opis stworzenia świata (przy równoczesnym zaprowadzaniu w nim porządku, a więc dobra) jest klasycznym przykładem tego, co nazywamy *creatio ex nihilo* (z łaciny: *kreacja z nicości*). Jest to stare przekonanie wyrażane w [teologii](#) i filozofii chrześcijańskiej, w myśl którego Bóg stworzył świat z nicości. Wcześniej istniał jedynie Bóg, który nie potrzebował żadnego „budulca” do dokonania twórczego aktu. Jako Twórca nieskrępowany posiada tę właściwość, że każda jego myśl z miejsca obraca się w czyn, wystarczy jedynie, aby „wyrzekł Słowo”, by od razu jego wola się urzeczywistniła, a każda stworzona rzecz czy dokonana zmiana okazała się dobra.

Co ważne, zasada *creatio ex nihilo*, którą dostrzegamy w Księdze Rodzaju, bywa przeciwstawiana zasadzie *ex nihilo nihil* (z łaciny: *z niczego nic*, czy precyzyjniej: *nic nie powstaje z niczego*). Ta maksyma z kolei bezpośrednio wynika z greckiej filozofii, gdyż jej antyczni przedstawiciele pozostawali wierni przekonaniu, że nic nie może powstać z niczego ani nic nie może obrócić się w nicość. Materia nie pojawia się znikąd i nie obraca się w nicość. Co istotne, druga z tych maksym do dziś pozostaje podstawą wszelkiej nauki, będąc w jawnej sprzeczności z opisem zawartym w Księdze Rodzaju.

Zestawiając te dwie zasady mimowolnie poruszamy zagadnienia finityzmu i infinityzmu, które dotyczą czasowej i przestrzennej skończoności wszechświata. Mówiąc prościej – finityzm zakłada, że świat miał swój czasowy początek i będzie miał swój czasowy kres lub że świat nie jest przestrzennie nieskończony – gdzieś istnieje jego granica. Natomiast infinityzm głosi, że świat nie miał swego czasowego początku i zapewne nigdy nie skończy

się jego dzieje, a przy tym nie ma także granic. Opis biblijny jest więc wizją finitystyczną. Świat rozpoczął się boskim aktem twórczym, a dobiegnie kresu w dniu Sądu Ostatecznego.

Możliwe podejścia do kwestii wiary (w tym wiary w stworzenie świata)

Jeśli uznamy, że podstawowymi pojęciami religii, filozofii i nauki są kolejno: *wiara*, *mądrość* i *wiedza*, to z miejsca zauważymy, że biblijny opis stworzenia świata nie dotyczy obiektywnych faktów nauki, lecz subiektywnych przekonań, zwanych wiarą. Wiara, zwłaszcza religijna, ma zaś to do siebie, że każdy ma do niej prawo, a dyskusja na jej temat nie przypomina dyskusji naukowej czy filozoficznej, w której używa się obiektywnych argumentów. Jeśli więc ktoś przyjmuje kosmogonię biblijną (tzn. zgadza się z opisem stworzenia świata, jaki przedstawia Księga Rodzaju), to oznacza, że niejako automatycznie podziela wiarę w chrześcijańskiego Boga. Kwestia jest jednak nieco bardziej złożona, dlatego przypomnijmy możliwe postawy, które można przyjąć względem wiary w Boga (także jako Stwórcy świata).

Pojęciem wyjściowym jest dla nas **teizm** (gr. *theos* – bóg, boskość), które oznacza wiarę w Boga, bogów, siły nadprzyrodzone, słowem – szeroko rozumianą „boskość”, przejawiającą się w świecie (od samego jego początku). W tym kontekście wiara judaistyczna, chrześcijańska czy mahometanizm są formami teizmu, które podzielają kosmogonię zawartą w Księdze Rodzaju.

Zdaniem chrześcijańskich teologów (w myśl rozważań św. Augustyna) pytania typu: „Co robił Bóg przed stworzeniem świata, gdzie był, ile czasu tam spędził?” nie mają sensu. Bez materii, dzięki której odmierzamy upływ czasu i mierzymy

Z kolei **ateizm** (gr. *atheos* – bezbożność, od *a-*, oznaczającego zaprzeczenie i *theos* – bóg, boskość) jest stanowiskiem do teizmu przeciwnym. Głosi ono niewiarę w Boga, bogów czy jakiegokolwiek siły nadprzyrodzone, mogące objawiać się w świecie czy być odpowiedzialne za jego powstanie.

Za pewną formę pośrednią między teizmem a ateizmem można uznać **deizm**, a więc przekonanie, że Bóg co prawda stworzył świat, jednak nie ingeruje w jego wydarzenia. Deista podziela normy moralne głoszone przez religię, uznaje niemal wszystkie jej dogmaty, jednak głosi niewiarę w boską opiekę (czasem wręcz stwierdza, że Bóg w ogóle się nami nie interesuje). Deizm, który z perspektywy naszych rozważań nie zaprzecza biblijnej wizji stworzenia świata,

odległości przestrzenne, pytanie o czas i miejsce jest bezpodstawne. Zwłaszcza w kontekście przecież wiecznego Boga.

Źródło: Philippe de Champaigne, *Święty Augustyn*,
Wikimedia Commons, domena publiczna.

zazwyczaj pojawia się, kiedy człowiek nie jest w stanie pogodzić wizji dobrego, sprawiedliwego i opiekuńczego Boga z obrazem świata przesiąkniętego złem moralnym.

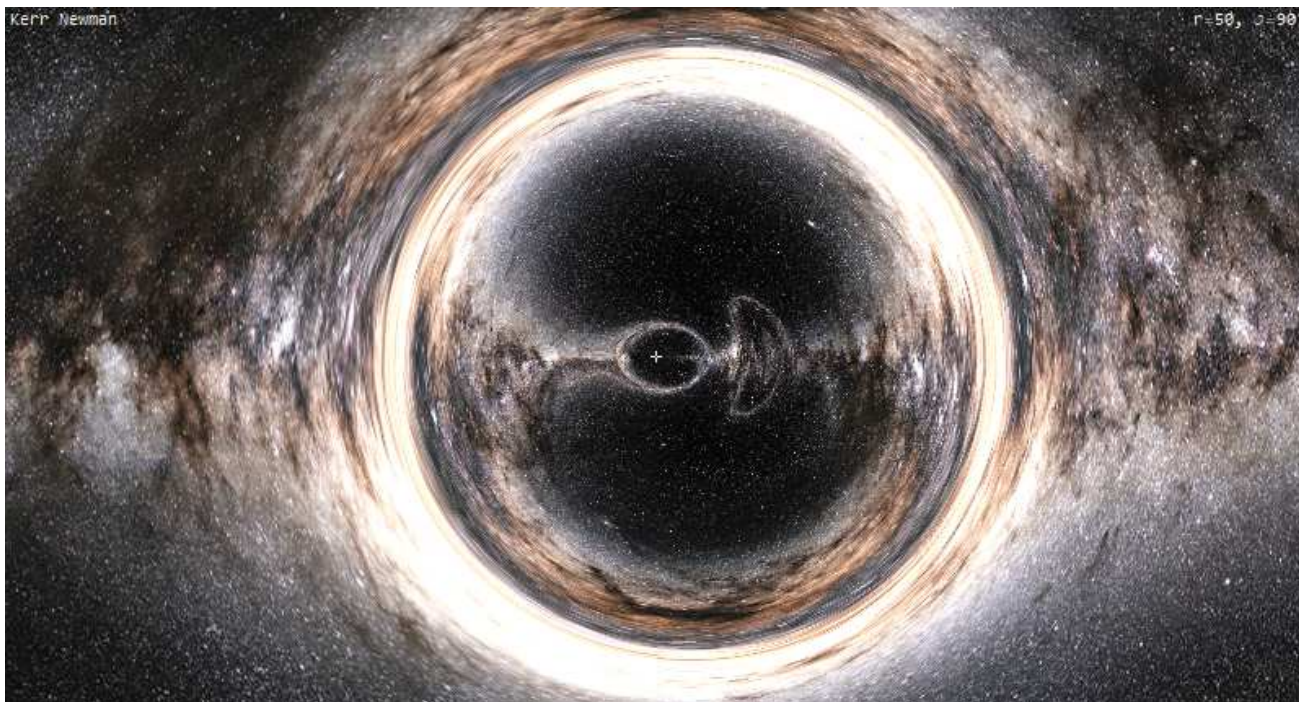
Z kolei **agnostycyzm** (gr. *agnostos* – powstrzymanie osądu od *a-*, oznaczającego zaprzeczenie i *γνῶσις*, *gnosis* – wiedza, mniemanie) jest postawą podchodzącą do zagadnienia teizmu i ateizmu w zupełnie odmienny sposób. Mówimy tu o postawie, która polega na zawieszeniu osądu. W obliczu niemożliwości udowodnienia istnienia Boga, jak i niemożliwości zaprzeczenia jego istnieniu, agnostyk powstrzymuje się od osądu w tej sprawie.

Dowody na istnienie Boga (Twórcy świata)

Kwestia istnienia Boga (a przy tym rozumienia go jako Stwórcy świata) należy do zagadnień wiary. Nie zmienia to jednak faktu, że na przestrzeni dziejów przedstawiciele filozofii, **filozofii religii** czy teologii podejmowali próby racjonalnego dowiedzenia Jego istnienia. Ogół zaprezentowanych dowodów da się podzielić na cztery grupy pod względem sposobu rozumowania. Warto, na zakończenie, przytoczyć zarówno ich ogólne brzmienia, jak i metody, którymi je podważano, aby dopełnić nasz wywód, a przy tym lepiej rozumieć cztery postawy opisane w poprzednim punkcie.

Dowód ontologiczny zakłada, że skoro wszystkie istniejące byty możemy układać w skali od najmniej doskonałego do najbardziej doskonałego, to jest logiczne, że istnieje jakiś byt najdoskonalszy. Tym najdoskonalszym bytem jest z konieczności Bóg.

Dowód ten podważa się na mocy spostrzeżenia, że samo mówienie o jakichś bytach, ich właściwościach i hierarchii nie implikuje ich istnienia. Czy inaczej: to, że czysto teoretycznie rozważamy jakieś przedmioty i ich właściwości, jeszcze nie oznacza, że one realnie istnieją.

We współczesnej fizyce i astronomii bardzo popularna jest teoria osobliwości, tłumacząca powstanie świata w sposób następujący: przed Wielkim Wybuchem, który zainicjował wszechświat, cała materia była tak zagęszczona i ściągnięta, że w zasadzie nie miała żadnej objętości, przez co czas nie płynął, a przestrzeń nie istniała, gdyż cała materia znajdowała się w jednym punkcie pośród nicości. Dopiero jej eksplozja spowodowała powstanie wszechświata, a więc zainicjowała upływ czasu i pozwoliła mierzyć przestrzenne odległości. Jest to trudny eksperyment myślowy, jednak nie zaprzecza zasadzie *ex nihilo nihil*, która obowiązuje we wszystkich naukach ścisłych.

Źródło: Yukterez (Simon Tyran, Vienna), Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Dowód kosmologiczny odwołuje się do spostrzeżenia, że wszystko w świecie powstało z jakiejś przyczyny. Każda rzecz i jej właściwości są skutkiem pewnych działań. Jeśli więc wszystko, co się dzieje i istnieje, da się rozpisywać jako ciąg przyczynowo-skutkowy, to w końcu dojdziemy do jednej praprzyczyny wszystkiego. Będzie nią Bóg.

Krytycy tego dowodu podkreślają, że ludzki umysł jest zbyt ograniczony, aby móc budować tak długie ciągi przyczynowo-skutkowe. Ponadto, najpierw należałoby wykazać, że wszechświat faktycznie miał swój początek (czyli udowodnić teorię finitystyczną), bo jeśli takiego nie posiadał (teoria infinityzmu), to cały dowód z miejsca nie ma sensu.

Dowód teleologiczny, w przeciwieństwie do dowodu kosmologicznego, nie odwołuje się do pojęcia przyczyny, lecz skutku, a więc do zagadnień teleologii. Zakłada on, że wszystko, co istnieje, istnieje nie tyle z jakiejś przyczyny, ile w jakimś celu. Musi tak być, gdyż wszechświat jawi się nam jako uporządkowany i harmonijny. Oznacza to, że ktoś musiał racjonalnie zaprojektować cały wszechświat, a tym kimś musi być Bóg.

Dowód ten również bywa obalany na kilka sposobów. Po pierwsze, jego krytycy wykazują, że samo myślenie teleologiczne jest błędne, gdyż zjawiska zachodzą w sposób przyczynowy a nie celowy. Ponadto ujmowanie czegokolwiek jako harmonijnego czy uporządkowanego jest typowo ludzkim sposobem pojmowania świata a nie jakimś boskim zamiarem.

Dowód moralny odwołuje się nie do kwestii konstrukcji wszechświata, lecz do zagadnień etycznych. Jego zwolennicy uważają, że skoro obowiązują nas te same, obiektywne i niezbywalne normy moralne, musi istnieć ich absolutna podstawa, czyli ktoś, kto jest ich gwarantem i istotą, która je egzekwuje. Tą osobą jest Bóg.

Ten dowód również jest podważany jako rozumowanie oparte na błędnych przesłankach. Należy bowiem najpierw udowodnić, że normy moralne faktycznie są obiektywne i niezbywalne, natomiast później wykazać, że dla swego istnienia koniecznie potrzebują istoty, która je gwarantuje i egzekwuje.

Słownik:

filozofia religii

dziedzina filozoficzna, która za przedmiot namysłu i badań obiera pojęcia ściśle związane z religią i stanowi filozoficzny namysł nad nimi

kosmogonia

(gr. *kosmos* – porządek i *geigona* – tyle co: u początku) dawniej oznaczała zbiór wierzeń danej religii lub przekonań filozoficznych dotyczących powstania wszechświata; obecnie kosmogonia jest częścią astronomii, badającą genezę i ewolucję ciał niebieskich

kosmologia

(gr. *kosmos* – porządek i *logos* – określenie wieloznaczne, tu: nauka) dawniej tą nazwą określano zbiór filozoficznych rozważań na temat funkcjonowania wszechświata; obecnie kosmologia jest częścią astronomii, badającą genezę i ewolucję ciał niebieskich

teleologia

(gr. *telos* – cel, kres, spełnienie i *logos* – nauka) metoda celowego wyjaśniania zjawisk zachodzących w rzeczywistości; w ujęciu teleologicznym tłumaczymy zjawiska nie w sposób przyczynowy czy przyczynowo-skutkowy, lecz celowy, co oznacza, że każde zjawisko analizujemy nie z perspektywy przyczyn jego zaistnienia, lecz skutku, jaki wywołało; jej inicjatorem był Arystoteles, który za jej pomocą tłumaczył zjawiska fizyczne

teologia

(gr. *theos* – Bóg i *logos* – nauka) dziedzina wiedzy badająca zagadnienia z obszaru religii za pomocą metodologii i terminologii filozoficznej; nie jest nauką w pełnym znaczeniu tego słowa, gdyż jako pewnik przyjmuje kwestie, które pozostają w sferze wiary; stara się jednak w sposób racjonalny uzasadnić twierdzenia, które dla religii chrześcijańskiej mają kluczowe znaczenie

Mapa myśli

Polecenie 1

Przeanalizuj poniższą mapę myśli. Zapoznaj się z dwoma opisami stworzenia świata, jakie zaprezentowano w Księdze Rodzaju. Krótko scharakteryzuj każdy z nich.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Przeanalizuj multimedium jeszcze raz. Rozważ, czy oba przedstawione opisy pokrywają się ze sobą. Jeśli znajdziesz pomiędzy nimi istotne różnice, spróbuj je ze sobą uzgodnić.

Polecenie 3

Przeczytaj ponownie oba opisy. Jeśli uważasz je za niepozostające w sprzeczności, wskaż, czy jednak czymś się różnią.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Połącz nazwy postaw względem istnienia Boga z ich opisami.

teizm	wiara w istnienie Boga
deizm	postawa polegająca na nieorzekaniu w kwestii istnienia i nieistnienia Boga
ateizm	przekonanie o istnieniu Boga jako twórcy świata, który nie ingeruje w jego wydarzenia
agnostycyzm	przekonanie o nieistnieniu Boga

Ćwiczenie 2

Poniższa tabela zawiera twierdzenia dotyczące biblijnego opisu powstania świata. Oceń ich prawdziwość.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
W Księdze Rodzaju mamy zasadniczo do czynienia z dwoma opisami stworzenia świata.	☐	☐
Różne opisy stworzenia świata, które spotykamy w Biblii, wzajemnie się wykluczają.	☐	☐
W Biblii spotykamy opis, w którym Bóg tworzy świat przez siedem dni.	☐	☐
Księga Rodzaju poucza nas, że światłość powstała w tym samym momencie, w którym Bóg stworzył Słońce.	☐	☐
Zwierzęta powstały w tym samym czasie co człowiek.	☐	☐

Ćwiczenie 3

Współcześnie kosmologia i kosmogonia

- ☐ to osobne, niezależne i pełnoprawne dyscypliny filozoficzne.
- ☐ stanowią niezależne nauki dotyczące zagadnień czasowego początku i końca świata.
- ☐ w ogóle nie występują, gdyż ich poszczególne zagadnienia zostały przejęte przez nauki szczegółowe.
- ☐ są integralnymi częściami astronomii.

Ćwiczenie 4

Połącz w pary poszczególne dni z opisem tego, czego – według Biblii – dokonał podczas nich Bóg.

dzień siódmy

stworzenie zwierząt lądowych
i człowieka

dzień czwarty

stworzenie światłości

dzień drugi

stworzenie ciał niebieskich (Słońca,
Księżyca, gwiazd)

dzień trzeci

odpoczynek i podziwianie własnego
dzieła

dzień szósty

stworzenie zwierząt wodnych
i podniebnych

dzień piąty

oddzielenie wód górnych od dolnych

dzień pierwszy

stworzenie lądów i roślinności

Ćwiczenie 5

Wyjaśnij, co oznacza łacińska sentencja *ex nihilo nihil*.

Ćwiczenie 6

Pamiętając, co oznaczają pojęcia *finityzm* i *infinityzm*, wskaż, którym z tych określeń należy nazwać kosmogonię teologiczną.

Ćwiczenie 7

Własnymi słowami określ, na czym polega ontologiczny dowód na istnienie Boga.

Ćwiczenie 8

Wyjaśnij, czym jest dowód kosmologiczny.

Ćwiczenie 9

Własnymi słowami opisz, na czym polega krytyka dowodu moralnego.

Dla nauczyciela

Autor: Paweł Kaniowski

Przedmiot: Filozofia

Temat: Biblia o początkach świata

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

III. Wybrane problemy filozofii.

8. Spór o istnienie i naturę absolutu (Boga). Uczeń:

- 1) odróżnia i wyjaśnia następujące stanowiska: teizm, deizm, panteizm, agnostycyzm, ateizm;
- 2) krytycznie rekonstruuje następujące argumenty za istnieniem Boga: argument ontologiczny, argument kosmologiczny, argument teleologiczny, argument moralny;
- 3) przedstawia światopoglądowe znaczenie sporu o istnienie Boga i rolę religii w życiu człowieka;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele operacyjne. Uczeń:

- definiuje pojęcia kosmogonii oraz finityzmu i infinityzmu dziejów;
- dokonuje analizy fragmentów Biblii pod kątem zawartych w niej opisów początku świata;
- porównuje koncepcje *creatio ex nihilo* i *ex nihilo nihil*.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;

- rozmowa kierowana;
- burza mózgów;
- mapa myśli.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia chętnym lub wybranym uczniom e-materiał: „Biblia o początkach świata”. Uczniowie przygotowują krótki film (teledysk) jako ilustrację do treści materiału. Film mogą przygotować na telefonach komórkowych lub wykorzystać szablony do animacji dostępne w internecie. Uczniowie powinni umieć opowiedzieć o swoich etiudach i uzasadnić dobór środków artystycznych.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel przedstawia uczniom temat lekcji i cele zajęć, które wyświetla przy użyciu tablicy interaktywnej lub rzutnika, oraz wspólnie z uczestnikami zajęć ustala kryteria sukcesu.
2. Prowadzący prosi ochotników o przedstawienie teledysków lub filmów, które wcześniej przygotowali w domu. Następnie pyta pozostałe osoby, czy zaprezentowane materiały dobrze oddają problematykę zajęć.

Faza realizacyjna:

1. **Burza mózgów.** Nauczyciel informuje uczniów, że będą pracować metodą burzy mózgów i, jeśli to konieczne, wyjaśnia jej zasady. Wyłania także moderatora, który będzie zapisywał pomysły na tablicy, a następnie określa czas wykonania zadania. Następnie nauczyciel zadaje uczniom pytanie: *Jakie znacie teorie na temat powstania świata?* Uczniowie podają propozycje odpowiedzi. Po zakończeniu fazy twórczej

następuje wspólna weryfikacja pomysłów. Nauczyciel prosi uczniów, aby porównali swoje propozycje z informacjami zamieszczonymi na tablicy.

2. **Praca z multimediami.** Nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej „Mapę myśli” i poleca uczniom się z nią zapoznać. Następnie uczniowie w parach wykonują polecenia od 1 do 3 zamieszczone w tej sekcji. Wyniki swojej pracy prezentują na forum klasy.
3. Uczniowie samodzielnie wykonują ćwiczenia od 1 do 9 z sekcji „Sprawdź się”. Ochotnicy odczytują na głos rozwiązania zadań.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie w parach opracowują quiz sprawdzający wiedzę z całej lekcji. Po określonym czasie wymieniają się przygotowanymi pytaniami z inną parą uczniów. Następnie wspólnie komentują swoje odpowiedzi.
2. Wszyscy uczniowie podsumowują zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Znajdź tekst opozycyjny, przedstawiający inny punkt widzenia w stosunku do omawianego na lekcji.

Materiały pomocnicze:

- Włusek A., *Wizje powstania świata według mitów różnych kultur*, [dostęp: <https://historykon.pl/wizje-powstania-swiata-wedlug-mitow-roznych-kultur/>].